

הגזענות האיטלקית והשלכותיה על המושבה היהודית-איטלקית בתוניסיה

מתוך תזכיר של מנהל בי"ס כי"ח בתוניס (נובמבר 1938)

האוכלוסייה היהודית בתוניס מונה 42,000 נפש, מהם 32,000 בני תוניסיה ו-10,000 ליוורנזים, מתוכם 6,000 שאזרחותם איטלקית [...] ששת אלפים יהודים איטלקים אלה הם הנפגעים העיקריים אפוא מציווייו של מוסוליני והם המנוזים כמעט מהמושבה האיטלקית. זאת, גם אם רובם שייכים לעלית האינטלקטואלית – רופאים, עורכי דין, רוקחים, פרופסורים, סוחרים, תעשיינים. פעם אחר פעם הם הוכיחו את נאמנותם לאיטליה. בימי מלחמת לוב התגייסו רבים מיהודי איטליה בתוניס בתור מתנדבים. במלחמת העולם [הראשונה] הם הוכיחו די והותר את נאמנותם למדינה. כמה מהם נפלו בשדה הקרב; אחרים קיבלו את דרגותיהם בקו החזית הראשון. [...]

עם עליית הפאשיזם הצטרפה המושב היהודית-האיטלקית, רובה ככולה, לתנועה זו. אינני מכיר יהודים אנטי-פאשיסטים בתוניס. כולם הוכיחו חד משמעית – בעובדות שאין להכחישן – את נאמנותם למשטר החדש. כולם מסרו אפילו את טבעות הנישואין שלהם, היקרות והמקודשות מכל, לאחר שמוסוליני נזקק לכסף וביקש קורבן זה מעמו. [...] מי תרם לבנייתו של בית החולים האיטלקי? יהודים. מי תרם סכומי כסף ניכרים להקמת בניין ה"דאנטה אלגירי"? לבית הקונסוליה, ה"דופולאבורו", לבית היתומים "פרינצ'יפה די פיימונטה", לפנימייה "איל קונויטו איטאליאנו", למעון "אזילו גאריבאלדי"? יהודים. מי תרם מגרש ששוויו חצי מיליון פרנקים להקמת ה"קאזה איטליאנה"? יהודי. מי ייסד את העיתון "ל'אוניונה"? יהודים. מתוך 25 רופאים ששירתו בהתנדבות בשירותי בית החולים האיטלקי, כמה היו יהודים? 18. ומאז הוקם בית חולים זה, מי היו אלה שהרכיבו, עד כה, את הנהלתו? והנה, בתמורה לכל תרומותיהם וקורבנותיהם נישלו אותם, גירשו אותם מהמולדת שאליה התקשרו בקשר של דם, במנטליות ובלב. [...]

הפעלתם של החוקים האנטישמיים גרמה לפיטוריהם של רופאים יהודים מבית החולים האיטלקי, של פקידי יהודים מן הקונסוליה, של מורים יהודיים מן הגימנסיות ומבתי ספר ושל פקידי חברות גדולות ומנהלות איטלקיות.

[...]

הרשה לי לדווח לך על עמדתו התקיפה והמכובדת של הקולונל היהודי אטיאס לפני הקונסול האיטלקי. בעקבות הצעדים שננקטו כלפי האוכלוסייה היהודית באיטליה הוציא הקולונל אטיאס את ילדיו מן הגימנסיה האיטלקית אז זימן אותו הקונסול אליו ונזף בו על צעדו זה. "אדוני הקונסול", השיב הקולונל אטיאס, "נולדתי יהודי לפני שנולדתי איטלקי. קשור אני עמוקות אל מולדתי ואינני מתנכר לה גם אם נהגה כלפי שלא כשורה. הייתי סרן במלחמת העולם וקיבלתי דרגת רב סרן בשדה הקרב. בעת מלחמת חבש אני הוא שגייסתי גדוד מתנדבים בתוניסיה, שבראשו השתתפתי בכל המערכה וקיבלתי דרגת קולונל. העיטורים הרבים שהוענקו לי מעידים על הפטריוטיזם שלי, על אומץ לבי ועל נאמנותי. צר לי על כך שארץ שאותה שירתתי במסירות כה רבה, באהבה ובאומץ, מנדה אותי היום. מצער אותי להיווכח שארצי, האהובה עלי ביותר ושעברה מהולל, נגררת היום אחרי עם ברברי. אינני רוצה שילדי ילכו לבית ספר שבו ישלימו עם נוכחותם בחירוק שן ובו יסתכנו כל רגע בהשפלה על ידי חבריהם. רוצה אני כי ילכו לבית ספר שבו לא יבושו להצהיר בגלוי על היותם יהודים. הייתי צריך להחזיר לך את עיטורי, כפי שעשו רבים מעמיתי, אך לא אעשה זאת משום שאני אזרח איטלקי טוב. אך לא אענוד אותם כל עוד תוקף המשטר הנוכחי את גזעי. אני תקווה כי יום יבוא שבו יוחלף משטר זה במשטר סובלני ודמוקרטי יותר. אהיה אז ראשון שישמח על כך ואתפוס שוב את מקומי, בפעילות ובמסירות למען מולדתי." הקונסול לא העז להגיב.

בתוך מיכאל אביטבול, **יהודי צפון אפריקה במלה"ע ה-2**, (ירושלים: מכון בן צבי, 1986), ע' 198-199